

ЕКЗИСТЕНЦІЙНА ВІЙНА – БУТТЯ НА ГРАНІ. ЗБАГАЧЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-НАЦІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ В ОНТОЛОГЕМАХ ЕТНОСОЦІАЛЬНОГО

Свідомий, цинічний терор російського агресора проти українського суспільства, незламний спротив окупантам – це приклад надзвичайної людської стійкості та внутрішньої сили. Екзистенційна війна змушує українців перебувати у стані екзистенції – буття на грані, коли знищуються стереотипи самоідентифікації, моделі сприйняття світу, звичні шаблони людської поведінки. В умовах повномасштабної війни Дух демократичного патріотизму в українському суспільстві впливає на збагачення інтелектуально – національних традицій в онтологемах етносоціального.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю боротьби за соціокультурну єдність держави та громадянського пошуку духовних орієнтацій особистості, яка відносить себе до фоловерів норм і цінностей західно-європейської культури. Проблеми альтернативного осмислення етнонаціональної саморегуляції українського суспільства у першій чверті ХХІ століття пов'язані з необхідністю соціально-філософського аналізу наукового сенсу дефініції «демократичного патріотизму» як важливого підґрунтя процесів відтворення цивілізованого державотворення у постмодерністському контексті символічного інтеракціонізму. У контексті методологічних та інформаційно-аксіологічних змін у Європі ці процеси у свій час отримали назву «громадянської мирної революції» [2], яка характеризувалася взаємодією влади та суспільства як результат цивілізованого, толерантного і справедливого електорального (національного) спілкування.

Психологічні підходи українських корифеїв висвітлили ментальні підвалини національної ідеї, які продукують відповідні соціальні дії. Зберегти національну самоідентифікацію, *себе і своє «Я»* в умовах екзистенційної війни можна лише змінивши патерни (Р. Ділтс) – рамки сприйняття світу. Якщо «Я» – національна ідея, – справді реалізує *власну* свободу, вона виступає квінтесенцією творчості суцього та передбачає конструктивну зміну світу, але не за рахунок самого світу (інакше це було б блюзнірством), а – за рахунок додатковості як енергії власної волі (Ф. Ніцше, А. Шопенгауер, З. Фрейд, Е. Фромм, К. Юнг).

Трансцендентний вплив носіїв ноосферної ментальності виявляє цілісність природи патріотичної діяльності як екоософського виміру ознак духовної повсякденної атмосфери. У своїх наукових доробках вперше на це вказав В. Вернадський, ініціатор опредметнення екоонтологічної значущості елітних і маргінальних груп впливу. Філософсько-політичне підґрунтя дослідження, виявляючи аксіологічну цілісність цивілізованого громадського суспільства, визначаючи екзистенційний статус буття у історичному контексті екоософського поля метафізичного дискурсу, надає можливість дослідникам розуміння специфіки та протиріч сучасної стратегії «партії влади», наслідків людожерського впливу «руського міру» на формування комплексу «малоросійської меншовартості» та подолання інерції носіїв настрою байдужості та занепаду, Великий Кобзар пов'язував необхідність збереження історичної пам'яті про «Дух козакофільства», «соборності» тощо з поняттям «великої родини» і розглядав як важливий засіб у ідейної боротьбі з проявами «манкуртизму» [5].

Метафізика нації – це гармонізуючи-прогнозуючий орієнтир виживання та збереження історичного народу навіть під час посилення негативізмів етносоціальної «деструкції», тобто руйнівних наслідків зовнішньої або внутрішньої політики, що значно отрує атмосферу соціокультурного буття [3; 4].

В умовах повномасштабної війни Дух демократичного патріотизму в українському суспільстві впливає на збагачення інтелектуально – національних традицій в онтологемах етносоціального (наприклад, соборності, козакофільства, переходу до такої футурологічної екзистенції – як закон любові, «любові до близького», що є духовною площиною «історичного етно- і націєгенезу»), а також – на можливість визначеності за екологічно-еволюційною суттю метафізики специфіки інтуїтивних сигналів європейської цивілізації у процесах формування демократичного патріотизму та становлення гуманістичної культури толерантності й консенсусу. Лише пасіонарна, патріотично налаштована людина може адекватно сприйняти антонімічність сучасного українського суспільства й визначити протиріччя та особливості розвитку його екзистенційних сенсів у постмодерністському контексті символічного інтеракціонізму. Динаміка соціокультурного простору України в умовах воєнної агресії багато в чому визначена «філософією перемоги», як базового принципу вибуху актуальної інформації для свідомих українців з

виразною громадянською позицією, коли демократичний патріотизм в момент зіткнення цивілізацій вступає у антропологічно-ціннісний конфлікт розвитку й обумовлює історичну розв'язку нестандартних та невизначених ситуацій у суспільстві, знищуючі стереотипи і догмати, що тривалий час гальмували досягнення національного суверенітету та консенсусу [1].

За умов сучасного розвитку соціально-економічних, етнополітичних, світоглядно-духовних засад Української держави особливого значення набувають ментально-психологічні та ціннісно-нормативні ідеї. Наприклад, Т. Парсонс розумів цінності як уявлення про бажане, як регулятори людської стабільності та інтеграції систем суспільства різних рівнів – від малих груп до суспільства в цілому. Цінності міжкультурної комунікації в умовах етнонаціонального буття у суспільстві, що трансформуються, акумулюють в собі потреби, інтереси, емоційні переживання суб'єктів соціокультурного спілкування. Це означає, що головною системною функцією державного управління та регулювання є соціальна функція – допомагати вибору дій та рішень представників окремих соціальних та національних груп з метою їх найскорішій адаптації до нового соціокультурного середовища та безболісної інтеграції. Аксиологія міжкультурної комунікації включає систему цінностей, що значною мірою дає людині шанс пристосувати свою поведінку до нових соціокультурних обставин, адже кожна людина гідна стати творцем цінностей громадянського суспільства [6;7].

Філософами української національної ідеї торкаються не лише поверхового вдосконалення суспільної життєдіяльності «нащадків великих предків». Подібний підхід вільно чи невільно принижує й примітивізує ступінь етносоціального й духовного становлення суверенітету історичної нації [2].

Світоглядно-філософські аспекти вивчення феномену національної безпеки, проблеми ненасильницького спілкування та вирішення міжкультурних конфліктів в умовах війни має також знаходитися у фокусі досліджень соціальної філософії. Результатом комплексного уявлення вчених про методи ненасильницького спілкування й алгоритми вирішення міжкультурних конфліктів різними категоріями внутрішньо переміщених осіб, постраждалих внаслідок воєнних подій мають стати полікультурна освіта як інструмент глобального розвитку, філософське консультування у світлі запитів часу, науково-практичні рекомендації, що сприятимуть створенню атмосфери демократичного патріотизму, гуманізму, злагоди, толерантності та довіри в українському суспільстві у воєнний та повоєнний час. Особливої уваги науковців, на наш погляд, потребує, наприклад, така проблема сучасності, як універсальні культурно специфічні особливості та просоціальна поведінка українців, які перебувають як внутрішньо переміщених осіб та приймаючої громади під час російсько-української війни. Щодо деяких аспектів державницької діяльності та їх впливу на удосконалення методів ненасильницького вирішення конфліктів, відмітимо, що спілкування у цьому напрямку має супроводжуватися комунікативною практикою на принципах гуманізму, діалогу, конвенціоналізму, толерантності та інформаційної взаємодії.

1. Донцов Д. Націоналізм. Степан Ленкавський. Філософічні підстави «націоналізму» Донцова. Київ: ФОП Стебеляк, 2011. 257 с.

2. Скловський І.З. Феномен національної ідеї в метафізичному контексті сучасних змін в Україні. Філософські пошуки/ за ред. М. Верникова. Львів – Одеса. Вид-во «Центр Європи», 2008. Вип. XXVIII. С. 89-100.

3. Скловський І.З. Метафізичний дискурс в контексті осмислення українського етносу. Мультіверсум. Філософський альманах: збірник наукових праць / гол. ред. В.В. Лях. Київ. Видання Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України. 2009. Вип.77. С. 99-106.

4. Скловський І.З. Метафізика національної ідеї: Український контекст: монографія. ЛА НАУ, 2012. 332 с.

5. Скловський І.З., Філософія національної ідеї як феномен етносоціальних змін в Україні. Гуманітарний вісник (ЗДІА). 2015. Вип.63. С.70-78.

6. Marukhlenko, O., Sidelnikova, L., Mazur, H., Kozachenko, R., Aksonova, V. Evaluation of the Results of Gender Budgeting in the Development of Public Infrastructure and the Social Sphere at the Local Level. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 6(59), 2024. 567–576. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.6.59.2024.4547>

7. Shtepa O., Kovalenko S., Koban O., Aksonova V. Socio-philosophical analysis of Ukrainian legal mentality in the context of European integration processes. Instituto de Estudios Políticos y Derecho Público «Dr. Humberto J. LaRoche» dela Facultad de Ciencias Jurídicas y Políticas dela Universidad del Zulia Maracaibo, Venezuela 2023. Vol.41, N°76. P.378-399. Número Vol. 41 Núm. 76 (2023): CuestionesPolíticas: Enero-Marzo 2023